

Cecilie Lønn

Det går bra!

For deg som lærer norsk på høyere nivå

NIVÅ B2–C1

GRUNNBOK

5. utgave

FAGBOKFORLAGET

Det går bra!

– for deg som lærer norsk på høyere nivå
NIVÅ B2–C1

GRUNNBOK

5. utgave

Cecilie Lønn

Det går bra!

– for deg som lærer norsk på høyere nivå
NIVÅ B2–C1

GRUNNBOK

5. utgave

FAGBOKFORLAGET

Copyright © 2021 by
Vigmostad & Bjørke AS
All Rights Reserved

ISBN: 978-82-450-3672-5
1. utgave / 1. versjon 2021

E-utgaven er basert på 5. trykte utgave, ISBN: 978-82-450-3265-9

Elektronisk tilrettelegging: John Grieg, Bergen
Formgiving og forsidedesign ved forlaget

Spørsmål om denne boken kan rettes til:
Fagbokforlaget
Kanalveien 51
5068 Bergen
Tlf.: 55 38 88 00
e-post: fagbokforlaget@fagbokforlaget.no
www.fagbokforlaget.no

Materialet er vernet etter åndsverkloven.
Uten uttrykkelig samtykke er eksemplarframstilling
bare tillatt når det er hjemlet i lov eller avtale med Kopinor.

INNHold

Forord	11
Om å bruke <i>Det går bra!</i>	13
Kapittel 1 Tanker til deg som studerer norsk	21
Hvem passer denne boken for?	21
Introduksjon av Trollmor	22
Kast loss!	23
Ulike språklige uttrykk som forteller om hvordan man har det eller opplever noe	24
Hvordan lærer vi språk?	25
Hvor fort kan du lære norsk?	26
Gamle og nye nøkler.	28
Å snakke engelsk i Norge	29
Noen tips og råd	30
Studietips	32
Bruk av ordbok.	34
Diskusjonsoppgaver	35
Vokabular til kapittel 1	35
Kapittel 2 En liten smakebit på norsk historie	41
Norges fortid	41
Litt mer om vikingene	43
Kvinner, menn og treller i vikingtiden.	44
Hekseprosessene	46
Kuriositeter fra middelalderen.	47
Religion i vikingtiden	48
Diskusjonsoppgaver	49
Vokabular til kapittel 2	50

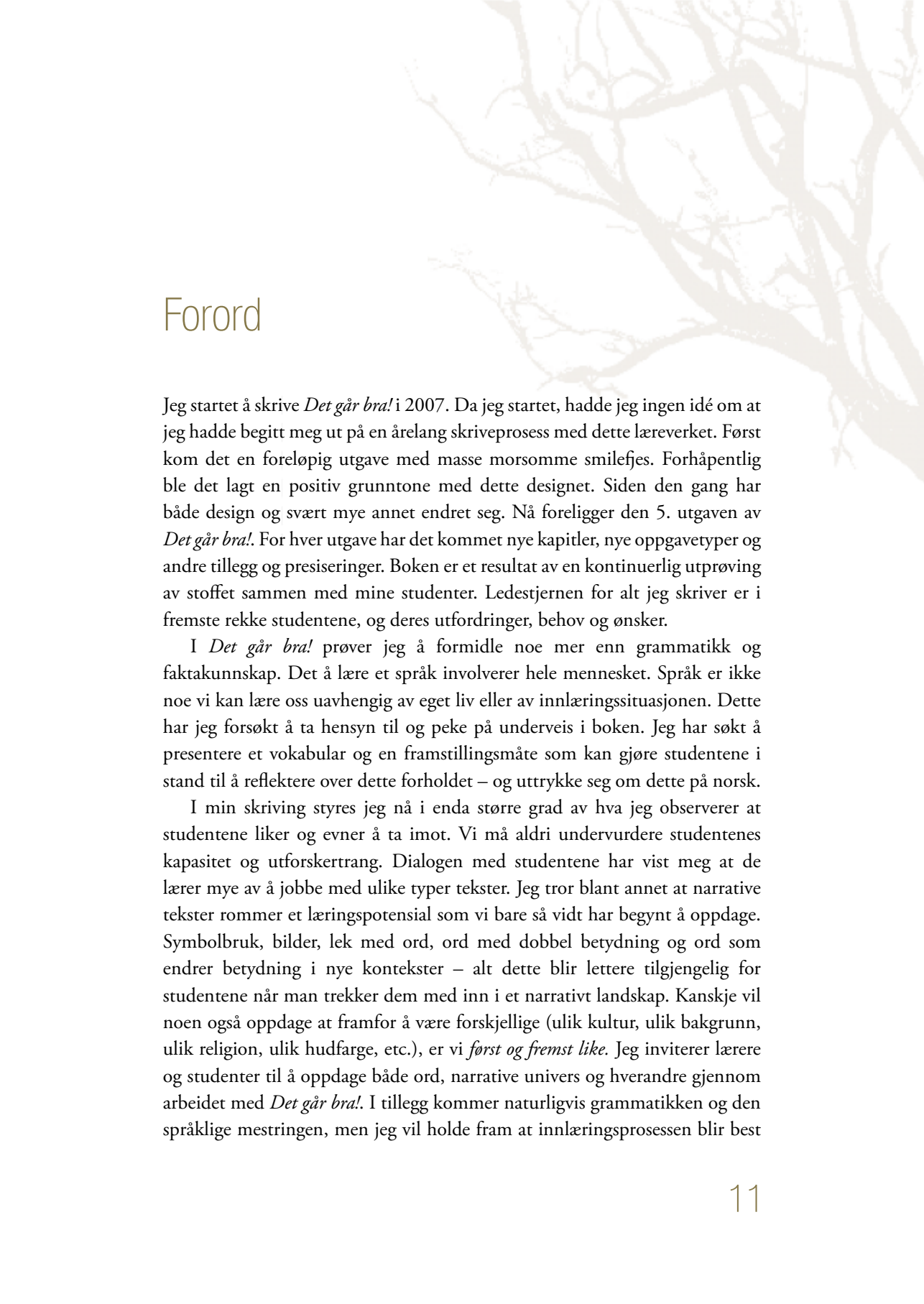
Kapittel 3 Nasjonsbygging på 1800-tallet	55
Den gamle litteraturen	55
Norge blir Norge.	56
Glimt inn i litteraturens verden på 1800-tallet	57
Henrik Ibsen (1828–1906)	60
<i>Et dukkehjem</i>	61
Sympati for Torvald eller for Nora?	62
Alternativ slutt på <i>Et dukkehjem</i>	64
Glimt inn i kunstens verden på 1800-tallet	64
Tidemand og Gude.	65
Glimt inn i musikkens verden på 1800-tallet	66
Diskusjonsoppgaver	66
Vokabular til kapittel 3	70
Kapittel 4 Velferdsstaten	77
Det ordner seg nok ;-)	77
Velferdsstatens frammarsj i historisk perspektiv	78
1950-tallet: Velstanden øker.	79
Norge oppdager oljen.	80
Velferdsstaten i krise.	81
De som bygde velferdsstaten blir gamle	81
Å være fattig i verdens rikeste land	82
Diskusjonsoppgaver	83
Vokabular til kapittel 4.	84
Kapittel 5 Helse-Norge	89
Hjelp, syk på en fredagskveld!	89
Helsesystemet i et av verdens rikeste land	90
Alternativ medisin.	91
Aktiv dødshjelp.	92
Gentechnologi	93
Diskusjonsoppgaver	94
Vokabular til kapittel 5	95
Kapittel 6 Likestilling og samlivsformer	99
Husmor? Nei takk! Eller?	99

1950-tallet: Husmødrenes tiår.	100
1970-tallet: Revolusjon, opprør og vendepunkt.	102
Den moderne familien	103
Mannspanelet og mannens rolle i det norske samfunnet	104
Partnerskapsloven og den nye ekteskapsloven	105
Diskusjonsoppgaver	106
Vokabular til kapittel 6	107
 Kapittel 7 Norsk språk	 111
Dialekten min får du aldri!	111
Norsk eller dansk språk?	112
De norske dialektene	113
Slang	114
Banning	115
Diskusjonsoppgaver	117
Vokabular til kapittel 7	117
 Kapittel 8 «Typisk norsk» – og det flerkulturelle Norge	 121
Hva er «typisk norsk»?	121
Myter om Ola og Kari Nordmann	122
Myter om den regionale nordmannen.	124
Klasse 0130c om Norge	126
Janteloven.	130
Samene i Norge.	131
Rasisme	133
Innvandringen siden 1960	134
På riktig spor.	135
Nordmenns integrering i utlandet.	137
Diskusjonsoppgaver	138
Vokabular til kapittel 8	139
 Kapittel 9 Utdanning i Norge.	 145
«Den gode skole» – hva er det?	145
Grunnskolen.	146
Kunnskapssynet i Norge	148
Nasjonale prøver og Kunnskapsløftet	148

Russen	149
Høyere utdanning.	151
Diskusjonsoppgaver	152
Vokabular til kapittel 9	152
Kapittel 10 Litt om norsk musikk, kunst og litteratur på 1900-tallet.	157
Generelt om musikk på 1900-tallet.	157
Folkemusikk	159
Noen internasjonalt kjente grupper og artister i nyere tid	159
Kunst	160
Litteratur	162
Diskusjonsoppgaver	166
Vokabular til kapittel 10	167
Kapittel 11 Ytringsfrihet og religion i Norge	173
Finnes det grenser for ytringsfriheten?	173
Ytringsfrihet	174
Religion i Norge	174
Gatepresten.	177
Diskusjonsoppgaver	178
Vokabular til kapittel 11	179
Kapittel 12 Tekster	181
Benkemonstre	181
Frisk og freidig	184
Noe fint og noe trist ved alt.	187
Vokabular til kapittel 12	190
Kapittel 13 Ulv! Ulv!	199
Gutten som ropte ulv	199
Per og Kari snakker sammen om ulven	200
Fakta om ulven	203
Fenrisulven i norrøn mytologi	205
Diskusjonsoppgaver	206
Vokabular til kapittel 13	207

Kapittel 14 Tanker i tiden – fra Trollmor	213
Vår travle hverdag – hva gjør den med oss?	213
Håpet lever	214
Kjære Norge, hvor står vi?	215
Vi har branner å slokke	216
Det ulmer i Europa	218
Asylsøkerbarna	219
Tiggere i gatene	220
Dansen rundt gullkalven	220
De eldre	221
Vil vi bære lasset sammen?	222
Diskusjonsoppgaver	223
Vokabular til kapittel 14	224
Kapittel 15 Om nordmannens sosiale og kulturelle kodesystem	227
Trollmor om nordmenn	227
Skal vi være venner?	230
Nordmannens forhold til alkohol	233
Kommer du ikke på dugnad?	233
Kompis med sjefen og venn med læreren	235
Jeg syntes jeg hørte noen merkelige lyder hos naboen	236
Skal vi banke på døra til nordmannen?	238
Diskusjonsoppgaver	239
Vokabular til kapittel 15	240
Kapittel 16 Om å leve med et barn i Norge	
Barnets tokulturelle virkelighet	247
Graviditeten	249
Barseltiden	250
Barnehagens gleder – og barnehagens pris	252
Barnets språklige utvikling	255
Diskusjonsoppgaver	257
Vokabular til kapittel 16	258
Stiloppgaver	261
Litteratur	264
Billedkilder	265

Forord

Jeg startet å skrive *Det går bra!* i 2007. Da jeg startet, hadde jeg ingen idé om at jeg hadde begitt meg ut på en årelang skriveprosess med dette læreverket. Først kom det en foreløpig utgave med masse morsomme smilefjes. Forhåpentlig ble det lagt en positiv grunntone med dette designet. Siden den gang har både design og svært mye annet endret seg. Nå foreligger den 5. utgaven av *Det går bra!*. For hver utgave har det kommet nye kapitler, nye oppgavetyper og andre tillegg og presiseringer. Boken er et resultat av en kontinuerlig utprøving av stoffet sammen med mine studenter. Ledestjernen for alt jeg skriver er i fremste rekke studentene, og deres utfordringer, behov og ønsker.

I *Det går bra!* prøver jeg å formidle noe mer enn grammatikk og faktakunnskap. Det å lære et språk involverer hele mennesket. Språk er ikke noe vi kan lære oss uavhengig av eget liv eller av innlærings situasjonen. Dette har jeg forsøkt å ta hensyn til og peke på underveis i boken. Jeg har søkt å presentere et vokabular og en framstillingsmåte som kan gjøre studentene i stand til å reflektere over dette forholdet – og uttrykke seg om dette på norsk.

I min skriving styres jeg nå i enda større grad av hva jeg observerer at studentene liker og evner å ta imot. Vi må aldri undervurdere studentenes kapasitet og utforskertrang. Dialogen med studentene har vist meg at de lærer mye av å jobbe med ulike typer tekster. Jeg tror blant annet at narrative tekster rommer et læringspotensial som vi bare så vidt har begynt å oppdage. Symbolbruk, bilder, lek med ord, ord med dobbel betydning og ord som endrer betydning i nye kontekster – alt dette blir lettere tilgjengelig for studentene når man trekker dem med inn i et narrativt landskap. Kanskje vil noen også oppdage at framfor å være forskjellige (ulik kultur, ulik bakgrunn, ulik religion, ulik hudfarge, etc.), er vi *først og fremst like*. Jeg inviterer lærere og studenter til å oppdage både ord, narrative univers og hverandre gjennom arbeidet med *Det går bra!*. I tillegg kommer naturligvis grammatikken og den språklige mestringen, men jeg vil holde fram at innlæringsprosessen blir best

og sterkest når man har den menneskelige helheten for øye. Man skal ha det bra når man lærer et språk. Ingenting er så inspirerende som å høre studentene si: *Det går bra, lærer, ja, det går bra!*

Jeg har svært mange jeg vil takke. Studentene er ikke en «mengde» for meg; de er enkeltmennesker jeg husker og er glad i; de er personer som gir meg så enormt mye. Jeg er dobbelt privilegert, for studentene gir også uttrykk for at tekstene mine betyr noe for dem. *Takk, kjære studenter.* ☺

Min redaktør May Helene Solberg og jeg har gått en lang vei sammen. For en vei, May! Du er der alltid når jeg trenger deg, og det gjør jeg omtrent hele tiden. Tankene og ideene våre flyter sammen, og hvis det er slik at jeg flyter i en litt annen retning og du trekker meg bort fra en idé – ja, så føler jeg jammen at det var akkurat det jeg egentlig ville. Bedre kan det ikke bli!

Min kjære mann Patricio og mine nydelige barn har for alvor vennet seg til at jeg er en sånn skrivekone og skrivemamma, og det er en helt naturlig del av livet. Lenge trodde jeg at jeg ville skrive raskere hvis jeg fikk et eget kontor og slapp å skrive på kjøkkenet. Omsider har jeg fått et eget kontor, men nå har jeg oppdaget at jeg ikke kan skrive noen andre steder enn på kjøkkenet ... Jeg trenger familiens stemmer, spørsmål og forstyrrelser for å komme videre i arbeidet. Forstå det den som kan. Det er mulig at det er snakk om en utradisjonell form for familielykke. ☺

Med spent forventning lar jeg nå leserne få møte 5. utgave av *Det går bra!*. Måtte boken vandre inn i kriker og kroker i Norge – og langt av gårde ut i Europa og til andre deler av verden.

Lykke til med arbeidet!

Nodeland, juli 2019
Cecilie Lønn

Om å bruke *Det går bra!*

Norsk for deg! – en komplett læreverkserie

Det går bra! inngår i læreverkserien *Norsk for deg!*. Andre bøker i denne serien er *Nå begynner vi!* (A1–A2), *Opp og fram!* (B1), *I samme båt!* (C1), *Helsenorsk for deg!* (A1–B2), *Norsk for deg: Grammatikkoppgaver* (B2) og *Norsk for deg: Tekster og grammatikk* (C1).

Prosessten med å utvikle *Det går bra!*

I utviklingen av *Det går bra!* har jeg brukt ulike metoder og innfallsvinkler. Naturligvis har jeg skjelt til andre læreverk og grammatikkoppgaver på nettet. Dette har jeg gjort av ulike grunner. For det første har jeg gjort dette for å sikre at tradisjonelle og nødvendige oppgavetyper får plass i boken. Det er lagt til rette for at studenter som skal ta enten Bergenstesten eller Trinn III, kan forberede seg til disse eksamenene gjennom å jobbe med dette læreverket. Det har videre vært nødvendig å se på andre læreverk for å ta vanskelighetsgraden for nivået B2 på pulsen. Til tross for detaljert nivåbeskrivelse av nivåene i «Det europeiske rammeverket for språk», kan beskrivelsene tolkes ulikt både innad i Norge og de ulike europeiske landene imellom. Mitt inntrykk er at i sammenligning med et stort språk som for eksempel spansk, har norske læreverk lavere vanskelighetsgrad. Denne observasjonen nevnes kort for å underbygge at *Det går bra!* muligens kan oppfattes som noe vanskeligere enn andre norske læreverk det er nærliggende å sammenligne med på samme nivå.

Framfor noe er det studentene selv som utgjør kilden til dette læreverkets utforming, oppgaveutvalg og vinkling. Jeg har forsøkt å være en «flue på vegg» i mitt eget klasserom. Jeg har studert studentenes frustrasjoner, spørsmål og måter å svare på. Der hvor jeg tidligere la mest energi i å svare på studentenes spørsmål, har jeg lagt mer energi i å studere studentene og forstå hvorfor de stiller de spørsmålene de gjør. Jeg har også forsøkt å studere hvilken

virkning min lærerforklaring har for dem. Kommer de egentlig videre med min forklaring (til tross for at de later til å forstå forklaringen), eller trenger de noe annet i tillegg til denne forklaringen? Jeg kan kanskje føle at forklaringen min er god – men spørsmålet er om forklaringen er like god for dem. Det er viktig at man som lærer er i stand til å se når forklaringen ikke er tilstrekkelig.

Jeg har konkludert med at hvert grammatiske tema trenger mer plass, tid og rom enn hva jeg tidligere har vært i stand til å ta innover meg. Studentene trenger flere knagger, assosiasjoner, eksempler og aha-opplevelser enn hva jeg i utgangspunktet trodde. Av denne grunn har jeg laget et repeterende og forutsigbart mønster i oppgavene fra kapittel til kapittel i arbeidsboken. I førsteutgaven forsøkte jeg å ha litt av alt spredt utover. I andre- og tredjeutgaven ble temaene mer konsentrert; det ble lagt til flere oppgaver, flere eksempler og gjennomgangen ble mer systematisk, gjentakende og kontrasterende. Om man går gjennom alle oppgavene – og etterpå repeterer (se forslag til arbeidsmåte nedenfor), kan man legge et grunnlag for dybdeforståelse av temaer studentene ofte strever med.

På tvers av nasjonalitet og språk strever for eksempel de fleste med verbets og setningsadverbialets plassering. De kjenner ikke forskjellen på helsetninger og leddsetninger, og det er vanskelig å forstå at adverbenes plass varierer etter setningstype. Videre er det vanskelig for mange å forstå – eller å huske – samsvarsbøyningen mellom substantivet og adjektivet, og å forstå forskjellen på og bruken av de ulike verbtidene. De må for eksempel jobbe hardt for å mestre bruken av verbtider utover i verbskjemaet. Derfor er disse nevnte temaene viet en del plass. Oppgaver med preposisjoner og adverb har også fått en framtrædende plass. Jeg opplever at mange studenter ikke får fokusert nok på at verbet ofte inngår i et uttrykk. Selv på høyere nivå fokuserer mange studenter fortsatt kun på å lære verbets grunnbetydning alene, og de legger ikke merke til at betydningen endrer seg i kombinasjon med ulike preposisjoner og adverb. Svært ofte forstår studentene ordenes betydning enkeltvis, men de forstår ikke det sammensatte uttrykket (som for eksempel *å stå på, å gå på, å gjøre det av med, å komme på, å holde med, å melde seg ut*, etc.).

Jeg har rettet og kommentert en mengde innleverte tekster fra studenter over flere år. Arbeidet med alle disse tekstene har gjort at jeg ser mange mønstre i feilene de gjør. Noen feil er individuelle feil som ikke går igjen hos andre i særlig grad. Denne typen feil har jeg ikke festet meg ved. Jeg har fokusert på de feilene som går igjen – uavhengig av språkgruppe.

Jeg har med andre ord forsøkt å se studentene «på nytt» og fra deres ståsted – gjentatte ganger. Gjennom dette perspektivet kan muligens *Det går bra!* bidra med noen nye innfallsvinkler.

Grunnboken: Tekstenes vinkling og Trollmor

En lærebok kan i seg selv – i egenskap av å være en lærebok – inneha en viss autoritet. Det er i denne sammenhengen viktig at man ikke presenterer temaene for stereotyp – til tross for at man har svært begrenset plass. Det å nyansere, moderere og ikke være for påståelig ble derfor svært viktig for meg i utformingen av tekstene. Jeg følte trang til å vise ulike sider og framby flere eksempler på hvordan Norge kan oppleves, snarere enn å si hvordan Norge *er*. Det jeg aller minst ønsker, er å fortelle nyankomne og personer med lengre botid om hvordan de «bør» tenke om Norge. Utlendinger trenger ikke nødvendigvis å overta våre forestillinger om Norge. Fra min side handler dette om respekt for våre nyankomne. Jeg ønsker å hjelpe til i tilegnelsen av det norske språket, slik at de selv kan uttrykke det de måtte tenke om Norge – på norsk.

Hvordan artet livet seg i Norge før?

På bakgrunn av disse refleksjonene har Trollmor sett dagens lys. Jeg trengte en subjektiv stemme som kunne si at noe *kanskje* var sånn eller slik. Med tiden har Trollmor utviklet seg til å være en stemme jeg nesten har blitt avhengig av i utformingen av bøkene. Det er ingenting som varmer mitt hjerte mer enn når studenter ser opp fra boken og smilende sier: *Lærer, jeg liker Trollmor.* 😊

Har vi en tendens til å se på Norges fortid som et fattig land i et litt romantisk skjær?

Grunnboken: Ordlistene – norsk på norsk

Hvert kapittel i grunnboken inneholder ordlister. Ordlistene har tre kolonner. Ordene i den venstre kolonnen er ord som **står med fete typer** i tekstene. Disse står forklart på norsk i kolonnen i midten. I kolonnen til høyre kan studenten skrive oversettelsen av ordet eller uttrykket til sitt eget språk. Slik kan studenten bygge seg opp en aktuell og relevant ordliste for sitt nivå og på sitt språk. Ordlistene er satt opp alfabetisk for hvert avsnitt, og ikke i den rekkefølgen de forekommer i kapittelet.

En vesentlig grunn til at disse ordlistene er utviklet, er min tro på at det gir god språkinnlæring å lære *norsk på norsk*. Jeg tror at hvis man tillater for mye oversettelse og bruk av hjelpespråk, så vil innlæringen bli annerledes.

Vokabular fra teksten:	Sagt med andre ord:	Oversatt til ditt språk:
alt mellom himmel og jord	alt mulig	
anstendig (adj.)	respektabel; ordentlig	
anvende (v2)	bruke	
avgjørende (adj.)	viktig; bestemmende	
avsnitt (n)	del av en tekst (som markeres med innrykk eller ekstra linjeavstand)	
begi (ureg.) seg ut på åpent farvann (n)	reise ut på havet	
billedlig plan (n)	symbolsk nivå	
bli (ureg.) tiltalt	bli snakket til	

Hvert kapittel inneholder ordlister med tre kolonner.

Jeg opplever at studentene utvikler en langt bedre evne til å forstå språket når alt sies på norsk. Når jeg underviser norsk for utlendinger, snakker jeg bare norsk; jeg bruker aldri hjelpespråk. Jeg står heller på hodet framfor å si et ord på engelsk.

For å få maksimalt utbytte av læreverket, er det viktig å jobbe aktivt med å lære seg nye ord og uttrykk gjennom synonyme uttrykk og forklaringer, og å fokusere på vokabular parallelt med grammatikkinnlæringen og innholdet i tekstene. Av denne grunn går vokabularet i kapitlene i grunnboken også igjen i kapitlene i arbeidsboken.

I ordlisten står det ulike forkortelser. Her følger en forklaring til disse:

- (ureg.): uregelrett verb (bøyningsformene står oppgitt bakerst i arbeidsboken). Verbgruppen til de regelrette verbene angis slik: (v1), (v2), (v3), (v4). Noen *s*-verb står bøyde i ordlistene.
- (m): substantiv, maskulin (hankjønn)
- (m/f): substantiv, maskulin/feminin (hankjønn/hunkjønn); mange av substantivene kan være både maskuline og feminine, og man kan velge hvilken form man vil bruke

- (n): substantiv, nøytrum (intetkjønn)
(adj.): adjektiv
(adv.): adverb
(prep.): preposisjon
her: når det står «her:», kommer forklaringen av ordet slik det brukes i teksten; i andre sammenhenger kan det samme ordet bety noe annet
eg.: egentlig; hvis et ord har en opprinnelig, grunnleggende betydning, brukes forkortelsen «eg.» foran

Arbeidsboken: Presentasjon av oppgavetyper og innhold

Grammatikkoppgavene er i stor grad knyttet opp mot innhold og vokabular i det enkelte kapittel. Samtidig som man innøver grammatikk, vil man få repetert innhold og vokabular fra de ulike kapitlene. Oppgavene søker å dekke et bredt spekter av grammatiske tema som studentene på dette nivået synes er utfordrende og nyttig.

☺☺-oppgavene er laget spesielt for at studentene kan jobbe sammen to og to. Tanken er at kun én student får lov til å se og lese oppgavene fra boken, mens den andre studenten besvarer oppgaven – uten å se i boken. Studenten som leser, vil gi tilbakemelding til studenten som svarer om han/hun har svart riktig eller ikke. Om begge studentene likevel velger å se oppgavens spørsmål (og eventuelt svar), er det viktig at de blir klar over at dette senker vanskelighetsgraden for oppgaven betraktelig. De bør oppfordres til å ha som mål å gjøre oppgaven uten at begge to ser. ☺☺-oppgavene er laget både med tanke på det grammatiske temaet som trenes, og med tanke på at studentene trenger muntlig øvelse løsrevet fra et tekstbilde. En viktig del av oppgaven er altså at studentene skal trenes i å *høre* hva som sies – og svare på bakgrunn av det de hører. Det er for eksempel kanskje ikke så utfordrende å sette denne setningen i perfektum: «Følger du ikke med på denne tv-serien?» Men det blir utfordrende nok når man må lytte til setningen uten å lese den, og deretter tenke gjennom hva setningen blir i perfektum. Først når studentene løsriver seg fra tekstbildet, gir oppgaven høy nok grad av utfordring for nivået. ☺☺-oppgavene er gjennom dette egnet for nivåtilpasset undervisning. Studentene vil ofte selv velge å løse oppgaven på det nivået som passer best for dem.

Opgavene som lyder: «Skriv om slik at setningene betyr omtrent det samme», er utviklet spesielt med henblikk på studenter som skal ta Bergens-

testen, ettersom denne oppgavetypen er sentral i denne testen. De andre oppgavene er for øvrig like aktuelle som forberedelse til Bergenstesten som for eksamen Trinn III – og andre norskkurs på høyere nivå (for norskstudier i Norge og i utlandet). Oppgavetypen går igjen fra kapittel til kapittel for å gi studentene en grundig forståelse.

For å oppnå dybdeforståelse er det for de fleste nødvendig å gjenta oppgavetypen mange ganger, og mitt håp er at det her foreligger tilstrekkelig med oppgaver til at man kan oppnå en slik dybdeforståelse.

Kapittel 15 og 16 (som utgjør tillegget i 5. utgave av *Det går bra!*) inneholder mange lytteoppgaver. Man kan finne stoff tilknyttet disse kapitlene på nettsiden (norskfordeg.no).

Delen med minigrammatikk og grammatikklistor er forholdsvis kort, men direkte rettet inn mot det som er vanskelig for studentene på dette nivået.

Nettkurs tilknyttet bøkene

Det er utviklet nettkurs tilknyttet alle bøkene i *Norsk for deg!*-serien. Nettkurset til *Det går bra!* er et veldig stort kurs med mange ulike ressurser. Dette er et betalingskurs. Ta kontakt med bokens forfatter for bestilling av kurset.

Lykke til med bruken av læreverket!